

doi: 10.33249/2663-2144-2019-82-9-3-12

UDC 331.101.262

**DEVELOPMENT MODEL OF TERRITORIAL COMMUNITIES
BUSINESS AND PUBLIC ADMINISTRATION****O. Skydan, T. Shvets, M. Plotnikova, L. Kostyuk***e-mail: skydanolegv@ukr.net, shvets_tv@ukr.net,
mfplotnikova@gmail.com*Zhytomyr National Agroecological University
7, Staryi Blvd, Zhytomyr, 10008, Ukraine

The processes of decentralization have shaped the overall vector of rural development through the establishment of the foundations of the inclusive approach, the practice of public administration and administration, as well as the enhancement of the community's internal capacity, self-development and self-sustainability. The aim of the article is to substantiate the prospects entrepreneurship and public administration development in rural areas in the context of decentralization. Objects of the study are: 1) consideration of the state, problems and trends of rural areas; 2) justification of mechanisms to enhance the processes of self-development and independence of territorial communities through the mechanism of social entrepreneurship and public administration. The research methodology is based on structural and logical design, system studies and synergetic analysis. Changing technological approaches in the system of public administration as a result of the latter's inability to prevent stagnation and focus on socio-environmental priorities of the country's development in the conditions of globalization intensified political processes in the regions through the activities of political parties and public organizations as bodies of public administration of territories. Participation of the process of development of the strategy of development of territorial communities gives an opportunity not only to increase the level of efficiency of management decisions, to expand the range of their influence (in particular, in the areas of ecologization of life, to develop start-ups, including among young people, spreading the practice of organic production, permaculture design, non-waste life, raising efficiency of the energy sector), but also contributes to the growing interest of members of society in implementing programs of development and enhancement of the social consciousness which in turn ensures the stability of the position areas as industrial and social activities. The emergence of family homestead and family homestead settlements has become the mechanism of sustainable development of the public sector on an ideological basis, which combines the responsibility and cooperation of individuals, representatives of state authorities and local self-government, including through the practice of public administration, empowerment of the population for decision-making and implementation of initiatives, improvement mechanisms of planning, coordination and financing of real changes, in particular on the basis of project and process approaches.

Key words: rural development, sustainable development, public management and administration, process management, greening of life, social entrepreneurship, family homestead.

**ПЕРСПЕКТИВНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД****О. В. Скидан, Т. В. Швець, М. Ф. Плотнікова, Л. П. Костюк***e-mail: skydanolegv@ukr.net, shvets_tv@ukr.net,
mfplotnikova@gmail.com*Житомирський національний агроекологічний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

Процеси децентралізації сформували загальний вектор розвитку сільських територій через становлення основ інклюзивного підходу, практики публічного управління та адміністрування, а також активізації внутрішнього потенціалу громад, їх саморозвитку та самозабезпечення. Метою статті є обґрунтування перспектив розвитку підприємництва та публічного управління на сільських

територіях в умовах децентралізації. Завданнями дослідження були: 1) розгляд стану, проблем та тенденцій розвитку сільських територій; 2) обґрунтування механізмів активізації процесів саморозвитку та самозабезпеченості територіальних громад через механізм соціального підприємництва та публічного управління. Методика дослідження побудована на базі структурно-логічного конструювання, системних досліджень, синергетичного аналізу. Зміна технологічних підходів у системі державного управління в результаті неспроможності останньої запобігти стагнації і орієнтація на соціально-екологічні пріоритети розвитку країни в умовах глобалізації активізували політичні процеси в регіонах через діяльність політичних партій та громадських організацій як органів громадського управління територіями. Партисипація процесу розробки стратегії розвитку територіальних громад дає можливість не тільки підвищити рівень ефективності управлінських рішень, розширити спектр їх впливу (зокрема, у напрямках екологізації життєдіяльності, розвивати стартапи, в тому числі серед молоді, поширюючи практику органічного виробництва, пермакультурного дизайну, безвідходної життєдіяльності, підвищення ефективності енергетичного сектору), але і сприяє зростанню зацікавленості членів суспільства в реалізації програм розвитку та підвищення рівня суспільної свідомості, що, в свою чергу, дозволяє забезпечувати стійкість територій як з позиції виробничої, так і громадської діяльності. Поява родових садиб і родових поселень стали механізмом сталого розвитку громадського сектору на світоглядній основі, що поєднує відповідальність і співробітництво індивідів, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, в тому числі через практику публічного управління, розширення можливості населення щодо прийняття рішень і впровадження ініціатив, вдосконалення механізмів планування, координації та фінансування реальних змін, зокрема на основі проєктного та процесного підходів.

Ключові слова: розвиток сільських територій, сталий розвиток, публічне управління та адміністрування, процесне управління, соціальне підприємництво, родова садиба.

Вступ

Екологічна свідомість з позиції уважного та шанобливого ставлення до природи є не лише трендом сьогодення, але й умовою виживання людства. Тоді як відмежування від природи за досвідом технократичного укладу ілюструє не лише ускладнення існування, але є загрозою у біосферному розумінні. Займаючись виключно собою та задоволенням власних потреб, людина порушує баланс Всесвіту, який визнає збалансоване поєднання елементів, їх внутрішню узгодженість, що поєднується з екологічною відповідальністю, свідомим вибором, ініціативністю, творчим підходом до життя, що гостріше змушує відчувати цінність природи. Неспроможність міст реалізувати інноваційно-інвестиційні проєкти (перенасичення суб'єктно-об'єктного середовища та просторова зайнятість) спонукає до системних змін та переорієнтації суспільного життя (прикладом останнього є реалізація проєктів Силіконова долина, Іль де Франс та інші – (Farkas, 2017). Альтернативним до традиційного галузевого підходу у розвитку територій, коли акцентується увага на «доходно-витратних» механізмах управління

господарських процесів, є діяльнісно-творчий – перевага надається гармонізації відносин людини та природи, врахуванню та наслідуванню природних процесів, примноженню природно-ресурсного потенціалу території, що розглядається як з економічної, культурологічної, історичної так і з інших позицій (Brombin, 2019). Загальносвітова тенденція до диверсифікації сільського господарства, поширення несільсько-господарських видів діяльності на сільських територіях, популяризація екологічних рухів, розширення спектру впливу локального ринку, активізація малого та середнього бізнесу, впровадження практики органічного виробництва є несистемним та регіональним явищем, що охоплює все більші території. Програмний та рамочний підходи, що демонструють країни Європи та Сходу, базується на стратегічній моделі розвитку суспільства, сформованій на основі ринкових відносин в процесі їх трансформації (Ermakov & Novak, 2017; Sabluk & Kropivko, 2018). Розвиток локальної економіки відбувається за одночасного відродження й примноження потенціалу автентичності й інституційно-культурного доробку, сприяючи розвитку самозабезпеченості й скороченню

торговельно-товарного обміну (*Crevecoeur*, 1981). Партиципативний характер змін, який базується на соціальному капіталі місцевої громади, використовує механізм участі в якості внутрішньої потужності та компетенцій саморозвитку, що визначає вищий рівень стійкості сільських громад перед міськими (*Kutsmus*, 2015). Враховуючи, що ознакою розвитку є розширення можливостей щодо процвітання, приріст природно-ресурсного потенціалу, саме інклюзивні підходи до їх становлення забезпечують довгостроковий характер змін. Зокрема, Фонд Рокфеллера визначає такі ознаки інклюзивної економіки: справедливість (створення більших можливостей й зменшення нерівності), участь (спроможність брати участь у сіх сферах життя й впливати на власне майбутнє), зростання (забезпечення потреб), сталість (відновлення й збереження природної здатності до забезпечення добробуту без позбавлення такого права майбутніх поколінь) та стабільність (формування впевненості індивідів й здатності прогнозувати результати свої рішень), (*Pacetti*, 2016).

Головні цілі суспільного розвитку вбачаються у подоланні проявів бідності, виснажливої праці, формування резервів підтримки охорони здоров'я, освіти та інших цілей розвитку, що зафіксовані у Декларації тисячоліття, Цілях сталого розвитку (*Montek*, 2008; *Zinchuk & Kutsmus*, 2017) та створення реальних можливостей для всіх верств суспільства щодо реалізації потенційних можливостей, включаючи доступність харчування, соціальну інтеграцію, якісні та безпечні умови проживання (*Ranieri & Ramos*, 2013). Це породжує ефект зворотної міграції, коли виїзд мешканців міст на сільські території розглядається в якості зниження ринкового впливу, базису формування розумної громади, стійкості та добробуту (на противагу антагоністичним підходам технократичної системи), (*Wilbur*, 2013). Вдосконалення механізмів функціонування соціально-економічної системи базується на принципах комплексності, системності, послідовності, збалансованого розвитку, інформативності, якісної однорідності, кількісної співставності й враховує багатофункціональний та інтегральний характер ендегенних та екзогенних чинників, що її складають (*Prysiachniuk et al.*, 2018). Подальша співпраця між містом і селом у формі договорів між об'єднаннями співвласників багатоквартирних будинків та об'єднаними територіальними громадами дозволить

розподіляти ризики між учасниками та акумулювати необхідний ресурс для практичної діяльності (*Sandal et al.*, 2019).

Метою дослідження є обґрунтування перспектив розвитку підприємництва та публічного управління на сільських територіях в умовах децентралізації. *Завдання дослідження*: 1) розгляд стану, проблем та тенденцій розвитку сільських територій; 2) обґрунтування механізмів активізації процесів саморозвитку та самозабезпеченості територіальних громад через механізм соціального підприємництва та публічного управління. *Об'єктом дослідження* є теоретичні та практичні основи управління і функціонування розвитком сільських територій на основі холістичного ноосферного підходу.

Матеріали та методи

Методика дослідження побудована на базі структурно-логічного конструювання, системних досліджень, синергетичного аналізу (*Prediger*, 2019). Визначення проблеми дослідження та шляхів її розв'язання базується на комплексному підході до опрацювання наукового доробку вітчизняних і зарубіжних вчених, історичного досвіду розвитку сільських територій, нормативно-правових актів та авторських розробок. Методологія дослідження також базується на аналізі вітчизняної та зарубіжної літератури з тематики дослідження, що розкриває принципи, елементи, цінності та моделі стійкого розвитку, які можуть бути практиковані в умовах України (*Kutsmus*, 2015; *Ermakov & Novak*, 2017). Формування об'єднаних територіальних громад досліджено з використанням методів аналізу, синтезу на основі принципу детермінізму (*Feldmann et al.*, 2019). Результати дослідження, отримані з вторинних джерел, дозволяють сформулювати висновки щодо перспектив розвитку суспільства.

Гіпотеза досліджень полягала у формуванні нової парадигми соціально-економічної формації як механізму активізації підприємництва та забезпечення публічного управління на засадах сталого розвитку.

Результати досліджень та обговорення

Екологічна свідомість, соціальна адаптивність та здатність до сприйняття змінних умов вирізняє модель суспільства майбутнього. Переймаючи досвід природи (біромімікрія соціально-економічних систем) людство започатковує своє функціонування за принципами ефективності. Відносини людини та природи пройшли наступні етапи свого

становлення: 1) людина сприймає себе частиною природи, визнає її перевагу, свою залежність, здатність впливати на природні процеси є обмеженою; 2) внаслідок розвитку науки виникає процес протиставлення людини природі, виникає споживацький підхід до її багатств, розуміння принципів природних процесів формує уявлення про здатність «змусити» природні механізми працювати на людину; 3) розвиток мегаполісів спонукає до появи двох протилежних течій – а) примирення з шкідливими умовами існування; б) розуміння екологічних проблем та прагнення до життя за межами міських агломерацій (отримали поширення культ здорового способу життя, поширення таун-хаузів, заміських котеджів тощо). Система заходів (постійних чи тимчасових), що застосовується з метою зниження негативного впливу міст на природу людини, може бути спровокована стихійними лихами, техногенними катастрофами, війнами тощо, бути наслідком державної політики переселення в сільську місцевість, а також самоініційованою внаслідок свідомого вибору особистості чи їх груп на локальному, національному чи глобальному рівні. Урбанізація, ріст великих міст (високі темпи яких спостерігаються в Азії, Африці, Латинській Америці) викликає появу процесів деурбанізації, обумовлених зміною умов проживання населення (погіршення екології, стану здоров'я людей, надмірна інтенсивність психоемоційного навантаження, депопуляція, зниження рівня міжособистісних комунікацій тощо внаслідок відособлення людини від природи). Провідну роль при цьому відіграють громади, зокрема їх здатність до самоуправління й підприємницької активності.

Зважаючи на вагомий вплив процесів управління природою на життя сучасної людини, водночас варто відмітити цінність суб'єкта за наслідками його діяльності та впливу на об'єкт. Визнання розумної складової в усьому навколо людини, розуміння його позитивної значущості, еволюційного характеру існування, взаємовпливу та взаємозалежності вимагає уважного та відповідального ставлення до всього оточуючого («Вчиняй з іншим так, як хочеш, щоб чинили з тобою» (Farkas, 2017)) як базису екологічної свідомості, що пропонується реалізовувати через особистісне ставлення, взаємодію та етичну цінність. Будучи реалізованими в межах територіальних громад базові природні процеси формують засади стійкості систем (рис. 1). Враховуючи, що найефективнішими на планеті є природні системи, наслідування процесів та

взаємозв'язків, що їм притаманні, є питанням розвитку людини й запорукою забезпечення цілісності системи Земля. Наявність сонячної енергії, води, родючих ґрунтів є запорукою існування джерела доходу для населення, що приживає на такій території. Природні екосистеми виявляють цілісноорієнтовані характеристики, що уможливають процеси, які їм притаманні.

Серед таких вирізняються наступні: ефективність (акумуляована сонячна енергія багаторазово використовується живими організмами, забезпечуючи циркуляцію речовин), багатоманіття (різноманіття форм та видів систем забезпечує збалансований характер процесів), самодостатність (здатність уможличувати процеси без додаткового стимулювання ззовні), саморегулювання (взаємодія видів сприяє регуляції їх чисельності, а взаємозв'язки – забезпечують функціонування системи, її цілісність і взаємодоповнення елементів), гнучкість (планетарна система є динамічною й такою, що еволюційно розвивається, адаптуючись до зовнішніх змін й одночасно формуючи простір в результаті процесів життєдіяльності). Визнання на рівні ООН, що ринкова споживацька культура як нестійка соціально-економічна система має трансформуватися в силу відповідальності людства за негативні зміни навколишнього середовища, соціуму та посилення кризових явищ планетарного характеру: зміна клімату, скорочення біорізноманіття, демографічної кризи тощо змушує шукати механізми гармонізації відносин Людини та Природи. Етапами розвитку територіальних громад є такі: 1) натуральне господарство, громада, вічове право; 2) ринкова економіка, індустріальне суспільство; 3) соціально-орієнтована ринкова економіка, постіндустріальне суспільство; 4) сталий розвиток, громадянське суспільство; 5) природоорієнтована життєдіяльність, публічне управління; 6) ноосферний розвиток, єдність всього живого у Всесвіті.

Здатність територіальних громад до активізації внутрішнього потенціалу через діяльність громадських організацій, зареєстрованих у населених пунктах та самозайнятості мешканців у різних формах малого та середнього бізнесу (нами нараховано понад 150 видів сільськогосподарських та несільськогосподарських видів діяльності, що панують у поселеннях нового типу) виділяє їх з числа традиційних сільських населених пунктів. Одним з найбільш цілісних підходів у таких

умовах є розвиток родових садиб та родових поселень як побудованої на кооперативних засадах соціокультурної системи взаємозв'язків, з пріоритетом на екологізацію, сімейні цінності та поліфункціональний характер діяльності, що дозволяє досягати стійкості. Прагнення до творчості та самореалізації особистостей за одночасного небажання реалізовувати «чужі цілі» започаткували діяльність екологічних та родових поселень, дауншифтерів та інших екологоорієнтованих рухів, які відображають одвічне прагнення Людини до гармонії з Природою, здорового харчування, забезпечення чистою водою, повітрям, родючими ґрунтами, сприятливими умовами виховання дітей, відродження та примноження духовних й моральних цінностей, традицій, культури. Саме такі цілі покладені в основу створюваних в Україні родових садиб та родових поселень. Організовані за законами сталого збалансованого

розвитку родові поселення складаються з людей, які свідомо зробили вибір щодо розуміння своєї єдності з Всесвітом, свідомо взяли відповідальність за своє життя, життя своїх близьких та оточуючий простір. Такі поселення функціонують на принципах добровільного дотримання законів екології, розуміння законів природи, єдності людства, усвідомлення відповідальності людини щодо природи. Дослідженням встановлено, що стійкий характер життєдіяльності визначається наступними характеристиками середовища та суб'єктів, що в ньому перебувають: фізико-екологічними, соціально-культурними та політико-економічними, серед яких визначальне місце належить питанням безпеки, можливості задоволення фізіологічних та духовних потреб, а також здатності до самореалізації, в тому числі через механізм зайнятості та працевлаштування.

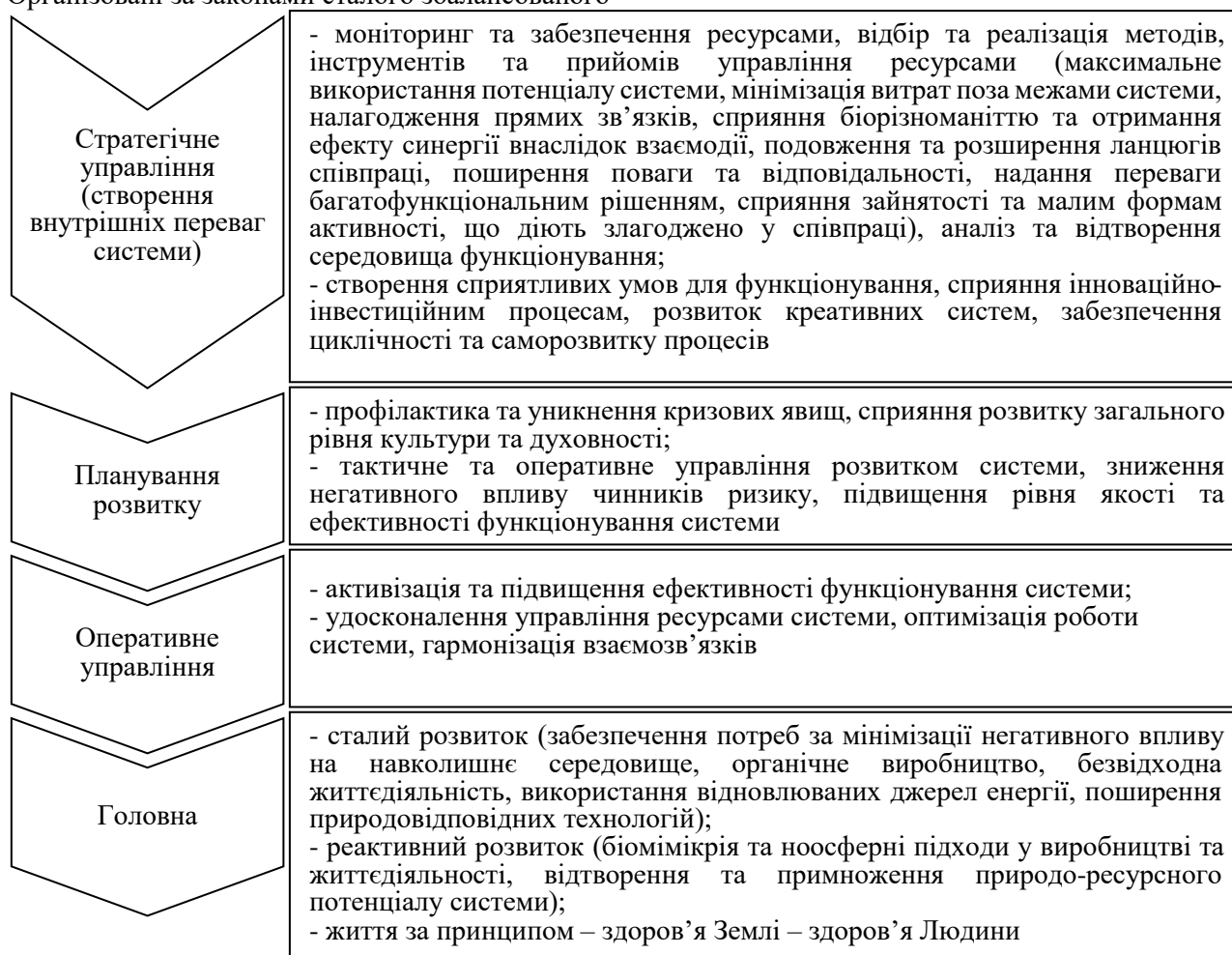

Рис. 1. Концептуальні підходи до управління розвитком соціально-еколого-економічних систем

Джерело: власні дослідження.

Виважений формат політики управління соціально-економічним розвитком забезпечується як умовами його реалізації, так і еволюційним характером змін, їх спадковістю. Найбільш повно вказані підходи знайшли своє відображення у практиці родових садиб та родових поселень України. Процесний підхід дозволяє встановити загальний контроль за

якістю життя кожного суб'єкта національної економіки, формуючи ланцюг збалансованих показників, а міжгалузевий баланс реалізує оцінку розподілу сукупного продукту всіх складових суспільно-економічного ряду з позиції його здатності бути керованим, проводити структурні зміни й здатність до цього системи (рис. 2).

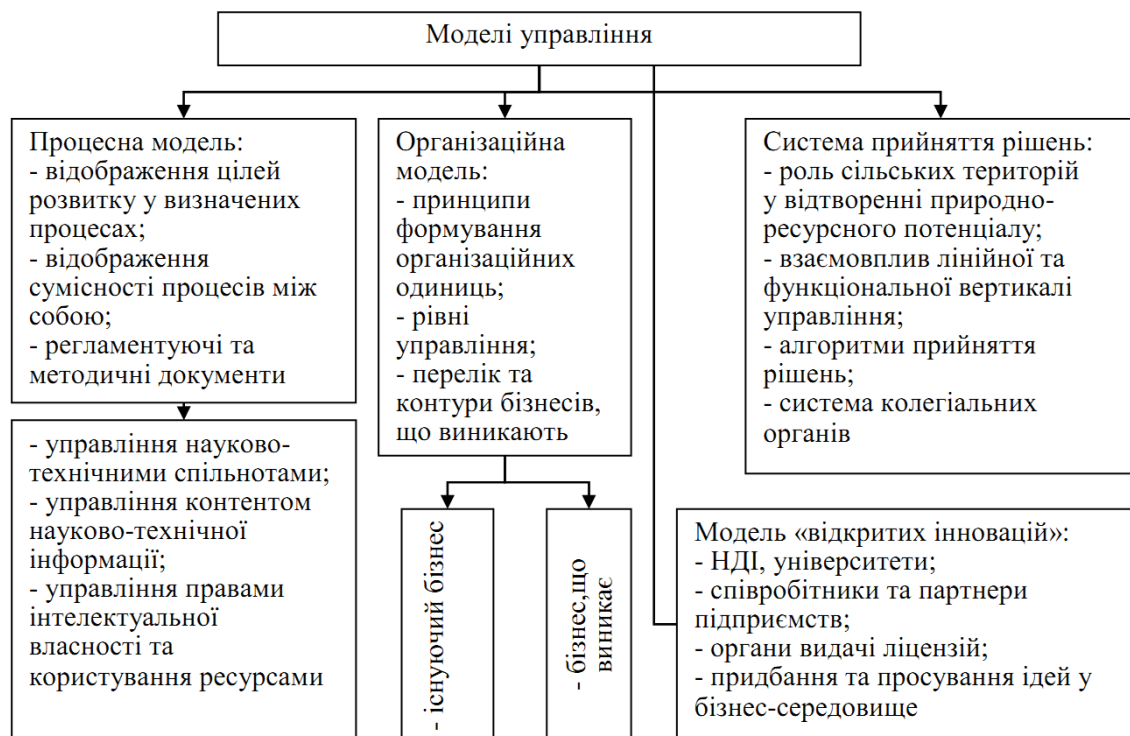

Рис. 2. Моделі управління розвитком підприємницьких структур

Джерело: власні дослідження.

Трансформація світової економіки ознаменувалася тим, що нейтралізуються «традиційні» (технократичні та ринкові) чинники та індикатори розвитку, а також змінюється розуміння сутності та форм прояву міського й сільського способів життя (зокрема, в містах зростає кількість продукovanого продовольства, а в сільській місцевості розвиваються несільськогосподарські види діяльності на якісно нових природо доцільних засадах) як механізми посилення стійкості територіальних громад. Становлення новітніх соціальних інститутів (правил) стимулює населення до участі (інклюзивного підходу) як в управлінні власним розвитком, так і розвитком громади (рис. 3). Це сприйняття природи не лише у формі сфери прикладання праці людини, але й в якості сукупності гармонійних, самоорганізованих

систем. За вченням Лао Цзи найвища чеснота подібна до води: «приносить користь всім істотам і не бореться з ними» (Farkas, 2017). Рушійною силою й головним індикатором суспільних змін вбачаємо підвищення рівня інвестиційної активності та продуктивності праці кожного індивіда. Концепція Світового банку та звіт «Доповідь про зростання. Стратегії сталого зростання і інклюзивного розвитку» декларують механізм забезпечення сталого зростання через можливість індивідів та суспільства самореалізуватися.

Існуючі умови функціонування суб'єктів на сільських територіях сприяють розвитку господарських процесів та системи життєдіяльності населення, впливаючи на формування умов фінансової, економічної, продовольчої та інших видів незалежності й

саморозвитку. Пошук та реалізація перспективних підходів в управлінні цілеспрямованими змінами з врахуванням процесів глобалізації, а також взаємообумовленості явищ і процесів, включаючи міжсекторальні зв'язки, забезпечує ефективний стратегічний розвиток й нарощування потенціалу соціуму як системи.

Родові садиби та родові поселення по суті є стартапами і одночасно моделлю суспільства майбутнього, мають власний досвід становлення та розвитку. За нашими оцінками ефективність діяльності суспільних агентів на сільських територіях на 45,5% обумовлена їх соціально-економічним статусом суб'єктів та на 16% – ефективністю витратного механізму діяльності.

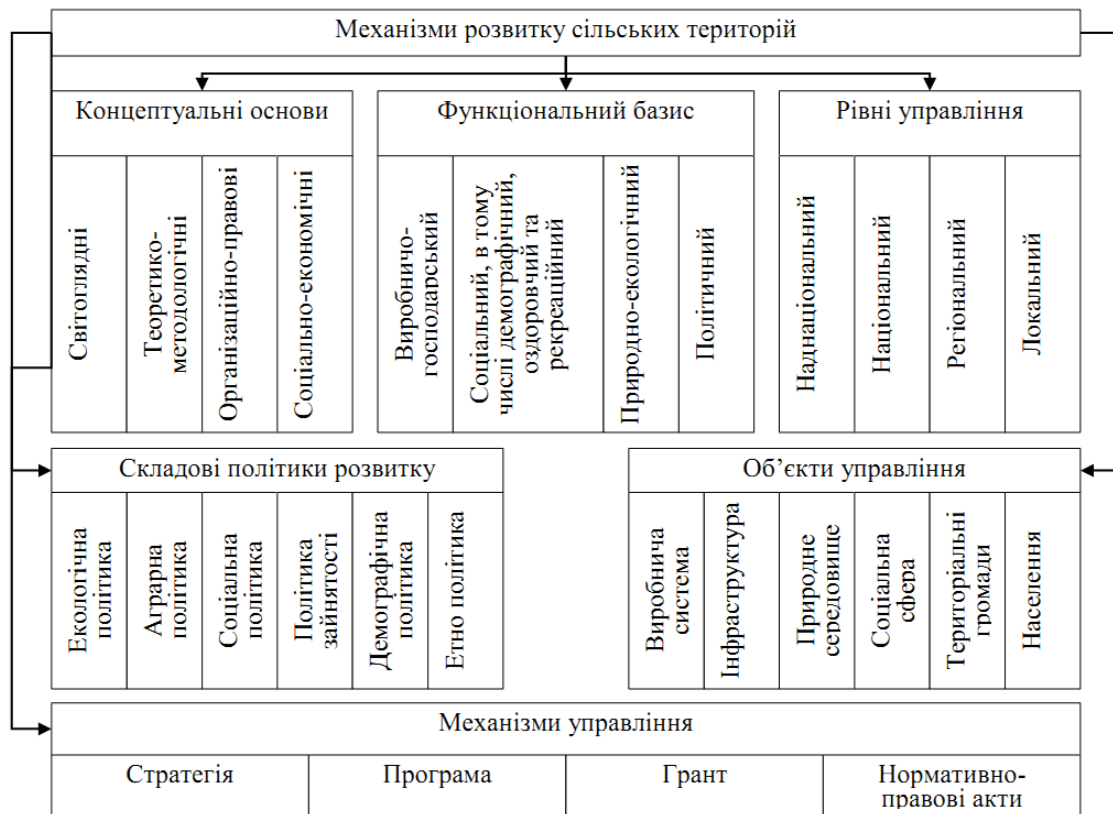

Рис. 3. Механізми розвитку підприємництва на сільських територіях

Джерело: власні дослідження.

Враховуючи секторальне розміщення національного господарства та виокремлення ключових економічних сфер й векторів розвитку, нормативно-правове регулювання, державні та приватні інвестиції повинні бути спрямовані на стимулювання розвитку приватного сектор, становлення біоекономіки, екологізацію діяльності. Результатом стане модернізація доріг, системи водо- та електропостачання, сприяння вирішенню житлової проблеми тих, хто цього потребує (абонемент на продовольство гарантуватиме міським мешканцям отримання свіжої органічної продукції, можливість отримання земельної ділянки для оренди, рекреації, оздоровлення чи проживання, а для

мешканців сільської місцевості – залучення інвестицій на сприятливих умовах, притік молоді, з метою започаткування власного бізнесу на селі). Smart-партнерство є базисом управління ланцюгами формування вартості кінцевих продуктів, товарів, робіт та послуг через створення умов сприяння, кредитного регулювання та інформаційно-комунікаційного забезпечення.

Проектно-орієнтований інноваційний розвиток територіальних громад сприяє їх багатофункціональному розвитку й подоланню таких проблем їх становлення як міграція (в тому числі трудова), старіння населення, нестача чи надлишок робочої сили, деградація навколишнього середовища, зниження

розриву між рівнями якості життя різних регіонів через багаторівневу інтеграційну систему управління. Як стратегія стійкого розвитку система спільнот є пріоритетним напрямом та моделлю суспільства майбутнього, побудованого на основі принципів підвищення якості життя, самодостатності, розумної достатності, саморозвитку й самозайнятості, добросусідстві, причетності, інноваційно-інвестиційних підходах, тоді як традиційна схема взаємодії, зокрема у містах, підтримує асоціальний характер, переважання індивідуалізму й конкуренції над колективними цінностями й співпрацею (Prysiashniuk et al., 2018). Потреба повернення почуття єдності як інструменту формування соціального добробуту є ефективним засобом становлення світоглядних механізмів змін у країні.

Свідоме прагнення до життя спільнотою на принципах соціального контракту заохочує ініціативи через вищий ступінь відповідальності. Усвідомлене буття суспільства через формування спільних навичок, інтересів, цінностей, які реалізуються в ході спільних заходів, спілкування через прагнення надати допомогу один одному формує середовище існування на таких принципах: 1) прямої участі, включення до процесів життя громади; 2) розробка та реалізація проєктів сусідства на засадах стійкого розвитку; 3) впровадження спільних проєктів як центрів спільноти; 4) відповідального прийняття рішень всіма членами громади через механізм публічного управління; 5) відсутність споживчих, управлінських чи інших переваг одного члена (чи групи) в межах спільноти, яка б була вищою порівняно з іншою; 6) економічне забезпечення життєдіяльності як за принципами кооперації, так і індивідуального підходу. Механізм стійкого розвитку такої громади покликаний забезпечувати реалізацію її інтересів через кооперацію, соціальну справедливість, співпрацю та мінімізацію впливу на навколишнє середовище. Реалізовані соціальні відносини будуються за принципами відповідальності, становлення мережевого підходу до взаємодії й досягнення добробуту через соціальну єдність й про екологічну поведінку. Ліквідація ізоляції (принцип «розділяй й володій») веде до обміну ресурсами й зниження їх споживання, включаючи енергозабезпеченість та продукування відходів. Планування майбутніх потреб, використання

зелених технологій сприяють ефективному використанню простору. Наразі превалюючими є проєктна та партнерська моделі розвитку громад. Перша передбачає спільне фінансування змін мешканцями громади й найм фахівців для їх реалізації, що покладає основні ризики, пов'язані з проєктом, на громаду. Модель партнерства включає спільну відповідальність жителів громади та розробника виробничих та операційних процесів й соціально-економічних змін через соціальні контакти у спільноті.

Найбільш відомими формами співпраці є модель спільного проживання (cohousing), екологічного поселення (ecovillage), родової садиби (family homesteads) та родового поселення (family homestead settlement). Загальним принципом управління в усіх структурах є досягнення консенсусу та колективної відповідальності, в тому числі із зовнішнім середовищем через створення асоціацій, громадських організацій та сприяння державно-приватному партнерству щодо створення безпечного середовища існування (Sandal et al., 2019). Посилення екологічних криз останніх десятиліть свідчить про можливість їх подолання лише за рахунок системних колективних зусиль. Практична діяльність об'єднаних територіальних громад підтверджує неготовність більшості з них до цілісної природоохоронної практики, спрямованої на забезпечення збалансованого розвитку та системних змін. Екологічна політика громад часто має більшою мірою декларативний характер. Наприклад, пропаговане роздільне сміттєзбирання на території м. Житомира утилізується традиційним способом через вивезення в єдиному бункері на полігон, тому свідомий вибір населення щодо сортування залишається нереалізованим, тоді як комунальні платежі відповідають вивезенню роздільного сміття.

Враховуючи, що діяльність родових поселень спрямована на гармонізацію відносин людини та природи через власну життєдіяльність, партисипацію громади, мотивацію ініціатив через реалізацію мрій та задумів, становлення стійких соціально- та природоорієнтованих організацій, ключову роль у них відіграють структури соціального менеджменту та інновацій на противагу прагненню до максимізації прибутку у ринковій економіці. Стійкі бізнес-моделі та соціально-екологічна місія дозволяють їм

реінвестувати прибуток та збільшувати частку залучених ресурсів громад, в тому числі за рахунок добровільної діяльності, краундфаундингу, волонтерської діяльності та добровільних пожертв. Ця множинність різних організацій та громад відображає багатовекторність та різноманітний характер партнерів, які можуть долучитися до підприємницьких проєктів (інвестори, клієнти, волонтери, філантропи, урядові організації, органи місцевого самоврядування, громадяни).

Тісно пов'язане з соціальною економікою, інноваціями, кооперативними традиціями, соціальне підприємництво є механізмом боротьби з соціальною ізоляцією, зокрема соціально вразливих верств населення. Формуючи на практиці соціальну економіку, економіку солідарності, мешканці родових садіб виявляють не ознаки конкуренції, а риси соціальної відповідальності та солідарності, коли окремі підприємці взаємодоповнюють один одного, і є за своєю суттю однодумцями за рахунок сформованого світогляду, способу мислення та життя. Соціальне підприємництво в умовах родових поселень – це інноваційний спосіб охоплення та залучення великої кількості мешканців громади, які бажають бути мобілізованими в своїй роботі для узгодження соціальних ініціатив й солідарності в праці, посилюючи співпрацю між підприємцями, школами, університетами тощо через самореалізацію, зв'язок людини та колективу, орієнтацією на добро.

Висновки

Антиурбаністичні прагнення людини обґрунтовують її єдністю з живою природою, залежністю міст від умов ресурсного постачання (міста є концентраторами ресурсів, отриманих на інших територіях, та продуцентами відходів, розмішувати за їх межами). Партисипація процесу розробки стратегії розвитку територіальних громад дає можливість не тільки підвищити рівень ефективності управлінських рішень, розширити їх спектр (зокрема, у напрямках екологізації життєдіяльності, розвитку стартапів, зокрема серед молоді, поширення практики органічного виробництва, пермакультурного дизайну, безвідходної життєдіяльності, підвищення ефективності енергетичного сектору), але й сприяє зростанню зацікавленості

членів громади у реалізації програм розвитку та підвищенню рівня громадської свідомості, що, в свою чергу, дозволяє забезпечувати стійкість території, сприяти її самозабезпеченню.

Динамічний характер розвитку національного суспільного сектору, посилення інформаційно-комунікаційних просторових зв'язків визначає появу нових відносин між мешканцями сільських територій та міст. Це, в свою чергу, формує підґрунтя появи якісно нової системи менеджменту через ієрархічну єдність ОТГ та ОСББ як системних утворень. Становлення нових відносин як рушійних сил перетворення сільських територій на скоординовані на регіональному рівні центри розвитку потребують самобутнього підходу до примноження їх природно-ресурсного потенціалу. Поява родових садіб та родових поселень є механізмом сталого розвитку суспільного сектору на світоглядній основі відповідальності та співпраці, в тому числі через практику публічного управління через розширення можливостей місцевого населення щодо прийняття рішень та впровадження ініціатив удосконалення механізмів планування, координування та фінансування реальних змін.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з проведенням конкретної роботи з розробки стратегії розвитку ОТГ як на локальному, так і на регіональному рівнях, а також її подальше обґрунтування з врахуванням ефекту мультиплікатора внаслідок процесів глобалізації.

References

- Brombin, A. (2019) The Ecovillage Movement: New Ways to Experience Nature. *Environmental Values*, 28 (2), 191–211. doi: 10.3197/096327119X15515267 418520.
- Crevecoeur, J. (1981). *Letters from an American Farmer and Sketches of Eighteenth Century America*. New York: Penguin.
- Ermakov, A. Yu. & Novak, I. M. (2017) Metodologichni zasady formuvannya alternativnih mehanizmv Investuvannya agrarnogo sektoru ekonomiki Ukraini [Methodological bases of formation of alternative mechanisms of investment of agrarian sector of economy of Ukraine]. *Agribusiness Economics*, 8, 48–55 [in Ukrainian].
- Farkas, J. (2017). 'Very Little Heroes': History and Roots of the Ecovillage Movement. *Acta*

- Ethnographica Hungarica*, 62 (1), 69–87. doi: 10.1556/022.2017.6 2.1.4
- Feldmann, P. R., Jacomossi, R. R., Barrichello, A. & Seabim Morano, R. (2019). The relationship between Innovation and Global Competitiveness: The mediating role of Management Practices evaluated by Structural Equation Modeling. *RBGN-Revista Brasileira De Gestao De Negocios*, 21 (2), 195–212. doi: 10.7819/rbgn.v21i2.3970.
- Kutsmus, N. (2015). Methodological peculiarities of rural economy research from neoruralism standpoint. *Baltic Journal of Economic Studies*, 1 (2), 69–76. doi: 10.30525/2256-0742/2015-1-2-69-76.
- Montek, S. A., Bacha, E., Boediono, D., Browne, J., Dervis, K., Foxley, A. ... Kuczynski, P. (2008). The Growth Report. Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development. Commission on Growth and Development. The World Bank. Washington : DC 20433. doi: 10.1596/978-0-8213-7491-7.
- Pacetti, E. G. (2016). The Five Characteristics of an Inclusive Economy: Getting Beyond the Equity-Growth Dichotomy. *The Rockefeller Foundation*. December 13. Retrieved from <https://www.rockefellerfoundation.org/blog/five-characteristics-inclusive-economy-getting-beyond-equity-growth-dichotomy>.
- Prediger, S., Roesken-Winter, B. & Leuders, T. (2019). Which research can support PD facilitators? Strategies for content-related PD research in the Three-Tetrahedron Model. *Journal Of Mathematics Teacher Education*, 22 (4), 407–425. doi: 10.1007/s10857-019-09434-3.
- Prysiazniuk, O., Plotnikova, M. & Buluy, O. (2018). Cluster approach in administration of rural areas. *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*, 40 (2), 118–127. doi: 10.15544/mts.2018.23.
- Ranieri, R. & Ramos, R. A. (2013). Inclusive Growth: Building up a Concept. International Policy Centre for Inclusive Growth (IPC – IG). Brasilia. Retrieved from <http://www.ipc-undp.org/pub/IPCWorkingPaper104.pdf>.
- Sabluk, P. T. & Kropivko, M. M. (2018). Osoblivosti strategichnogo planuva nnya rozvitku silskoyi teritorialnoyi gromadi [Features of strategic planning of development of rural territorial community]. *Agribusiness Economics*, 3, 5–13 [in Ukrainian].
- Sandal, J.-U., Yakobchuk, V., Lytvynchuk, I. & Plotnikova, M. (2019). Institutions for Forming Social Capital In Territorial Communities. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41 (1), 67–76. doi: 10.15544/mts.2019.07.
- Wilbur, A. (2013). Growing a Radical Ruralism: Back-to-the-Land as Practice and Ideal. *Geography Compass*, 7 (2), 149–160. doi: 10.1111/gec3. 12023.
- Zinchuk, T. O. & Kutsmus N. M. (Eds.) (2017). *Inkliuzyvnyi rozvytok silskoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv* [Inclusive development of the rural economy in conditions of globalization challenges]. Kyiv : Tsentru uchbovoi literatury [in Ukrainian].